

ויהי בחצי הלילה (מפיוטי ינאי) – שיר הפסח המתמשך
ליאור גוטליב

<p>וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה וְהָאֵל הִכָּה כָּל-בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם מִצְרַיִם (שמות יב 29)</p>	<p>וּבְכוֹר וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה :</p>
<p>מדרש תנחומא בלק ח: "ויבא א-הים אל בלעם לילה". זהו שאמר הכתוב, "ליל שמורים הוא לה..." כל נסים שנעשו לישראל ונפרע להם מן הרשעים – בלילה היה: "ויבא א-הים אל לבן הארמי בחלום הלילה"; "ויבא א-הים אל אבימלך בחלום הלילה"; "ויהי בחצי הלילה"; "ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה"; "ויחלק עליהם לילה" וכו'.</p>	<p>אָז רוב נסים הפֿלאַתָּה בַּלַּיְלָה,</p>
<p>בבלי ראש השנה דף יא ע"ב: בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, שני "ליל שימורים הוא לה" – לילה המשומר ובא מששת ימי בראשית.</p>	<p>בְּכָל אֲשֶׁמוּרוֹת זֶה הַלַּיְלָה,</p>
<p>וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו... וַיַּחֲלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה... וַיִּכְּסֶם (ברי יד 14-15) מִי הָעִיר מִמְּזוֹרָח צֶדֶק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמַלְכִים יִרְדּוּ יִתֵּן בְּעַפְרָל חֶרְבּוֹ בְּקֶשׁ נִדְף קִשְׁתּוֹ: (יש' מא 2)</p>	<p>גַּר צֶדֶק נִיצַחַתָּה כְּנַחֲלֵק לוֹ לַיְלָה,</p>
<p>וַיָּבֵא אֱ-הִים אֶל-אַבְיִמֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מַתַּעַל-הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-לְקַחְתָּ (ברי כ 3)</p>	<p>דַּיְתָה מְלֶךְ גַּר בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה,</p>
<p>וַיָּבֵא אֱ-הִים אֶל-לִבְנֵי הָאֲרָמִי בַחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן-תִּדְבַר עִם-יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד-רָע: וְאֵ-הִי אַבְיִכֶם אֲמַשׁ אֲמַר אֵלַי... (ברי לא 24,29)</p>	<p>הַפְּחַדְתָּה אֲרָמִי בְּאֲמַשׁ לַיְלָה,</p>
<p>וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׁמֹךְ כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׁרִיתָ עִם-אֱלֹהִים וְעִם-אֲנָשִׁים וְתוֹכַל (ברי לב 29) וַיַּאֲבֹק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר (ברי לב 25) וַיִּשָּׁר אֶל-מְלֶאךְ וַיִּכָּל (הושע יב 5)</p>	<p>וַיִּשְׂרָאֵל סָר אֶל מְלֶאךְ וַיִּכּוֹל לוֹ בַּלַּיְלָה,</p>
<p>בְּאֲרָץ-מִצְרַיִם בְּפִתְרוֹס (ירמיהו מד 15) וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה וְהָאֵל הִכָּה כָּל-בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם מִבְּכֹר פְּרִעָה הַיֹּשֵׁב עַל-כֶּסֶאֱוֹ עַד בְּכוֹר הַשֹּׁבֵי... (שמות יב 29)</p>	<p>זָרַע בְּכוֹרֵי פִתְרוֹס מִחֲצֵתָה בַחֲצֵי לַיְלָה,</p>
<p>חֲלוֹם חֲלֵמְתִי וְהִנֵּה צֹלִיל לַחֵם שְׁעָרִים מִתְהַפֵּף בְּמַחְנֵה מְדִיָּן (שופ' י 13)</p>	<p>חִילְחֵלְתָה מְדִיָּן וַחֲבִירָיו בְּצֹלִיל לַחֵם בַּחֲלוֹם לַיְלָה (נוסח מאוחר לשורה זו: חילם לא מצאו בקומם בליילה)</p>
<p>וְשָׁר-צָבָאוּ סִיסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב בַּחֲרֻשַׁת הַגּוֹיִם (שופ' ד 2) מִן-שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלוֹתָם נִלְחָמוּ עִם-סִיסְרָא (שופ' ה 20)</p>	<p>טִיסַת נָגִיד חֲרֻשַׁת סִילִיתָה בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה,</p>
<p>עוֹד הַיּוֹם בְּנָב לַעֲמָד יִנְפֹף יְדוֹ הַר בַּת-צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלַם (יש' י 32) כֹּה-אָמַר ה'... אֶל-סַנְחַרִּיב מְלֶךְ אַשּׁוּר... אֶת-מִי חֲרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ (יש' לו 23,21) כִּי-בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אֲזָה לְמוֹשָׁב לּוֹ (תה' קלב 13) וַיְהִי בַּלַּיְלָה הוּא וַיֵּצֵא מְלֶאךְ ה' וַיִּדַּל בְּמַחְנֵה אַשּׁוּר... וַיִּשְׁפְּימוּ בְּבִקְרָה וְהִנֵּה כָּלֶם פְּגָרִים מִתִּים (מל"ב יט 35) תּוֹסַפַת תּרַגּוֹם עַל מַלְיָב יט 35 (מתורגם חזרה לעברית): ויהי בלילה ההוא – הוא הלילה של פסח. תּרַגּוֹם דַּבְרֵי הַיָּמִים ב לב 21 (מתורגם חזרה לעברית): וישלח [דבר] ה' את גבריאל המלאך וישמד בליל הפסח באש אוכלת... במחנה מלך אשור.</p>	<p>יַעַץ מַחְרָף לְנוֹפֵף יָד לְאִיוִי, וְהוֹבִשְׁתָּה פְּגָרָיו בַּלַּיְלָה,</p>

כָּרַע בַּל וּמַצִּיבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה, כָּרַע בַּל קָרַס נְבוֹ (ישׁי מו' 1) אגדת בל והתנין	
וַיֹּאמֶר אֵלֵי דְנִיָּאל אִישׁ-חֲמֹדוֹת (דניאל י' 11) אֲדִינָן לְדְנִיָּאל בְּחֻזָּא דִּי-לֵילֵיָא רְזָא גְלִי (דניאל ב' 19)	לְאִישׁ חֲמֹדוֹת נִגְלָה רְזָא חֻזוֹת בְּלֵילָה,
בְּלִשְׁאֲצָר אָמַר... לְהִיתִיָּה לְמַאֲנִי... הֵיכְלָא דִּי בִירוּשָׁלַם וַיִּשְׁתַּוֵּן בְּהוֹן... בַּה בְּלֵילֵיָא קִטִּיל בְּלִשְׁאֲצָר מְלַכָּא (דניאל ה' 2, 30)	מִשְׁתַּכֵּר בְּכָלֵי קוֹדֶשׁ נִהְרַג בּוֹ בְּלֵילָה,
דִּי שִׁיב לְדְנִיָּאל מִן-יַד אַרְיוֹתָא (דניאל ו' 28) דְּנָה חֲלֵמָא וּפְשָׁרָה נֹאמַר קָדָם-מְלַכָּא (דניאל ב' 36)	נוֹשַׁע מִבוּר אַרְיוֹת פּוֹתֵר חֲלוּמוֹת לַיְלָה,
הָמוֹן בְּזוֹ-הַמְדַתָּא הָאֲגֵי צֶרֶחַ כָּל-הַיְהוּדִים חָשַׁב עַל-הַיְהוּדִים לְאַבְדָם (אסתר ט' 24)	שְׁנָאָה נָטַר אֲגֵי וְכָתַב סְפָרִים בְּלֵילָה,
בְּלֵילָה הוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמְלָךְ (אסתר ו' 1)	עוֹרְרָתָה נִצְחָד עָלָיו בְּנִדְד שְׁנַת מְלָךְ בְּלֵילָה,
פּוֹרָה דְּרַכְתִּי לְבָדִי (ישׁי סג' 3) אֵלֵי קְרָא מִשְׁעִיר שְׁמַר מַה-מְלִילָה שְׁמַר מַה-מְלִיל (ישׁי כא' 11)	פּוֹרָה תִּדְרוֹף כְּשׁוֹמֵר מַה מְלִילָה,
אָמַר שְׁמַר אַתָּה בְּקָר וְגַם-לַיְלָה (ישׁי כא' 12) (הניקוד השכיח בהגדות: צָרַח כשומר וְשָׁח וכו')	צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְגַם אַתָּא בְּקָר וְגַם לַיְלָה,
וְהָיָה יוֹם-אֶחָד הוּא יוֹדַע לָהּ' לֹא-יוֹם וְלֹא-לַיְלָה וְהָיָה לְעַת-עָרַב יְהִיָּה-אֹר (זכריה יד' 7)	קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה,
לֵךְ יוֹם אֶף-לֵךְ לַיְלָה אַתָּה הִכִּינוֹתָ מְאֹר וְשָׁמַשׁ (תהלי' עד' 16)	רָם הוֹדִיעַ כִּי לֵךְ יוֹם וְגַם לֵךְ לַיְלָה,
עַל-חֹמְתֵיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְקַדְתִּי שְׁמָרִים כָּל-הַיּוֹם וְכָל-הַלַּיְלָה תִּמְדִּד לֹא יִחְשׂוּ (ישׁי סב' 6)	שׁוֹמְרִים הַפְקַד לְעִירְךָ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה,
גַּם-חֲשָׁד לֹא-יִחְשָׁד מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיֹּם יֵאִיר כְּחִשְׁיָה כְּאֹרָה (תהלי' קלט' 12)	תֵּאִיר כְּאֹר יוֹם חֲשִׁיכַת לַיְלָה.